

За умов необхідності реалізації змін та забезпечення соціально-економічного зростання в країні, починаючи з 2015 року в Україні розпочато реформу децентралізації. В кожному регіоні темпи здійснення реформи на сьогодні є різними, що в цілому пояснюється багатьма факторами, в тому числі і очікуваними перспективами від реалізації реформи в окремих територіальних громадах. Ті територіальні громади, які передбачали наявність трудового, фінансового, матеріально-ресурсного, виробничого та іншого потенціалу, швидкими темпами ввійшли в реформу децентралізації і вже не перший рік працюють і використовують можливості для новостворених громад. Інша частина регіонів або побоюючись фінансової та адміністративної самостійності, або маючи інші страхи залишається в процесі обговорення.

Що ж насправді отримали об'єднані територіальні громади. Новоутворені громади отримали бюджетну самостійність, оскільки бюджетний процес в громаді від тепер може відбуватися без прив'язки до Державного бюджетного процесу. Затягнуті строки прийняття Державного бюджету завжди негативно впливали на місцевий бюджет, оскільки очікувалися показники для формування місцевого бюджету, а місцеві розпорядники вимушені були працювати на 1/12 від попереднього бюджету, що особливо впливало на їх діяльність в умовах інфляції і різкої зміни курсів валют Територіальна громада наділяється деліктоздатністю, тобто повністю відповідає по своїм борговим зобов'язанням. Оскільки вона самостійно веде свою господарську діяльність, то може за спрощеною процедурою не тільки отримувати запозичення від міжнародних фондів і фінансових організацій, а й надавати від свого імені гарантії. Така риса дозволяє отримувати від свого імені інвестиції, без яких повноцінний економічний розвиток забезпечити важко. Але і несе суттєві ризики для ОТГ. В контексті цих положень виникає необхідність здійснення ефективного управління наявними матеріальними і фінансовими ресурсами ОТГ та пам'ятати про фінансові загрози та ризики.

Малі територіальні громади не зможуть вийти на рівень міжбюджетних відносин, а тому будуть змушені об'єднуватися в великі спроможні громади. Якщо матеріальну ресурсну базу громада матиме виходячи з тих матеріальних ресурсів, які були в розпорядженні цієї території, то фінансова спроможність буде формуватися на базі відсотків від податків, які залишаться у неї в розпорядженні.

Переважна більшість доходів місцевого бюджету пов'язана з податками від бізнесу, а тому важливого значення набуває розвиток в громаді власного виробництва, комерції а отже і залучення трудових ресурсів. Саме розвиток виробництва, створення трудових місць сприятиме забезпеченню економічної спроможності громад.

Передача частини податків на місцевий рівень не вирішила проблеми забезпечення самодостатності територіальних громад, більшість з новоутворених громад (125 зі 159) отримують до фінансування у вигляді базової дотації. Більшість із громад зазначають, що сподівалися на кращий результат, але мають низьку економічну спроможність. Крім податкових надходжень суттєва підтримка надається ОТГ через освітню і медичну субвенції. На 2017 рік освітня субвенція передбачає покриття витрат пов'язаних оплатою праці в загальноосвітніх закладах і не передбачає покриття комунальних витрат та інших витрат з утриманням закладів. Заклади дошкільної освіти фінансуються виключно за рахунок місцевих бюджетів, що є суттєвим навантаженням на такий бюджет. Медична субвенція також не покриває комунальних витрат, а тому всі ці платежі покладаються на місцеві бюджети.

Між рівнем розвитку громади і її економічною спроможністю існує пряма залежність. Слід зазначити, що не всі територіальні громади мають однаковий соціально-економічний потенціал на старті, а отже не всі громади будуть мати однакові можливості задоволення соціальних проблем. Для визначення можливостей місцевих бюджетів, якщо за основу взяти інформацію по областях та визначити реальну можливість місцевих бюджетів виходячи з рівня мінімальної заробітної плати, можна спостерігати реальне зниження купівельної спроможності бюджетних ресурсів тобто зниження економічної спроможності бюджетів.

Проте для успішних громад існують інші можливості підвищення економічної спроможності. Оскільки територіальна громада має статус юридичної особи, то вона має право відкривати не тільки казначейські, а й депозитні рахунки та розміщувати вільні кошти на умовах отримання відсотків. Новостворені громади мають підтримку і можливості через надходження від програм допомоги і грантових програм міжнародних фінансових організацій і Європейського союзу. Так найбільш відомими програмами підтримки ОТГ на сьогодні є програма Агентства США з міжнародного розвитку, яке впровадило програму допомоги для 25 громад України, програма ICAP Єднання «Школа фондів громад», програми та проекти БФ «Борисфен, програми з навчання Академії розвитку освіти, Американської ради міжнародної освіти, програми Британської ради, програми підтримки малого і середнього бізнесу EU4BUSINES та багато інших. Основною проблемою при цьому залишається відсутність в окремих громадах кваліфікованих кадрів з написання проектних заявок, а в окремих випадках перекладання обов'язків і не бажання брати на себе відповідальність. В таких випадках не достатньо просто змінювати кадри, а варто починати змінювати свідомість.

Чи можна створити самодостатню територіальну громаду? Відповідь звичайно можна. Одним ОТГ це вдається досить легко, бо на старті отримують гарні можливості, а іншим потрібно прикласти значні зусилля для цього. Чи хочуть вони цього, чи ні, все звичайно залежатиме від їх волі і бажання. Проте на початковому етапі багатьом потрібна буде допомога: як фінансова, так і організаційна. І тільки від самих громад залежатиме як вони її використають. Для багатьох перехідний період буде складним і відповідальним. Перед ними постане, в першу чергу, необхідність формування кадрового потенціалу, тих хто зможе і захоче все це робити та брати на себе відповідальність. Інколи саме може стати найбільшою перешкодою.

Матеріал підготувала Наталія Винниченко - кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку та оподаткування Навчально-наукового інституту бізнес-технологій «УАБС», громадська активістка, м. Суми.

* [Бюлетень “НДО-Інформ” № 1\(53\), 2017](#)